

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ТА ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ТОЧКИ ДОТИКУ

Сучасне постіндустріальне суспільство, в результаті трансформації самих основ економічного виробництва, вивело на провідні позиції нематеріальні активи, що мало неоднозначні соціальні наслідки. З одного боку, пріоритет нематеріальних активів — це підвищений попит на ідеї, обмін інформацією, теоретичні знання, перетворення яких на провідну продуктивну силу викликало до життя суспільство знань, з усіма його гуманістичними цінностями та функціональними перевагами, а з іншого — самодостатність споживання задоволення, продукування ілюзій, ірраціональні механізми регуляції суспільного життя, які спричинили низку критичних теорій, що викривали критичну залежність сучасного суспільства від ідеології і практики надмірного споживання. Зазнав трансформації і головний чинник отримання прибутку — капітал, який стали визначати не тільки як частину матеріальних запасів, від якої планується отримати дохід, за А. Смітом [4, с. 291], але також і як нематеріальне, певною мірою, символічне надбання, «потенційну здатність виробляти прибуток» [1, с. 519]. Однією з форм капіталу, без якої неможливо уявити функціонування сучасного світу та яка хоча й не веде своє походження з економічної теорії, проте, з огляду на реалії інформаційного суспільства, самим безпосереднім чином пов'язана з економічними та фінансовими інтересами, стає **інтелектуальний капітал**.

Коли ми намагаємось визначити інтелектуальний капітал, чи то використовуємо вже існуючі дефініції [5, с. 868], чи то складаючи власне уявлення щодо цієї категорії успішності сучасних організацій, у тому числі й освітніх, то виявляється, що більша частина факторів, які формують активи інтелектуального капіталу, мають стосунок до комунікативної та емоційної сфери буття людини. Особливо — якщо брати до уваги, що знання, які статистично оцінюються наукометричними інструментами на кшталт Scopus, Web of Science, перетворюються у щось корисне

на практиці тільки тоді, коли їх швидко впроваджують у практику. А останнє можливе завдяки ефективній внутрішньо-організаційній науковій комунікації та зовнішній щодо науки, принаймні поки що, соціальній взаємодії — саме людським особистим контактам не меншою мірою, аніж налагодженій формалізованій взаємодії між академічними організаціями і бізнес-структурами. Незважаючи на визначальну роль інтелекту і раціонального мислення, яку всіляко підкреслюють успіхи високотехнологічних компаній та провідних закладів вищої освіти, саме емоційна складова сприяє злагодженій взаємодії як у повсякденній соціальній комунікації, так і в ефективному лідерстві бізнесового середовища. Як аргумент продемонструємо методикку ранжирування найбільш відомого глобального рейтингу університетів за їх досягненнями в освіті та науці QS World University Rankings (раніше The World University Ranking) [6], що тільки 20% — це дані наукометрії, а решта 80% — оціночні судження експертів, студентів, роботодавців, соціально-комунікативні аспекти університетської спільноти, що у комплексній взаємодії, взаємопідсиленні трансформуються в активи інтелектуального капіталу і конкурентно позиціонують заклад вищої освіти.

Про те, що емоції — це невід’ємна частина лідерства у спільнотах, а надто у бізнес-середовищі, активно йдеться останні декілька десятиліть. Теоретичні розмисли щодо природи лідерства звертаються у пошуку пояснень цього феномену до вивчення особливостей влаштування неврологічних основ будови мозку людини [3, с. 45-48]. Саме звернення до біологічних особливостей дало можливість авторам «Емоційного інтелекту лідера» не лише дати новий імпульс дослідженню закономірностей розвитку ділових стосунків, але й через їх дослідження створити успішну пояснювальну модель для аналізу взаємин між людьми. Проте розглядаючи емоційність у групах [3, розд. 9], автори знову опираються на ситуації, що характерні для менеджерів різних ланок управління. Тож слід зробити висновок, що інтелектуальний капітал організації задіює емоціональні механізми взаємовідносин між людьми і спільнотами, що притаманні не тільки діловим стосункам, а теорія емоційного інтелекту не має обмежувати свій предмет стосунками ділової спільноти. І це в реаліях сучасного соціального світу, який характеризується розвитком своєрідних спільнот-мікрогруповань без логіки та ідентичності, без цілей та суб’єктності, за висловом М. Маффесолі, сучасних племен (трайбів) [6, с. 39].

На наш погляд, така ситуація може бути краще прояснена, якщо взяти до уваги той факт, що підвищена емоційність, а осо-

бливо у спільнотах і групах може мати і негативні наслідки. Емоційність, що виходить за межі помірних площин психоемоційних реакцій, в цілому призводить до погіршення логіко-дискурсивного мислення [2, с. 88]. Це означає, що вже сам термін «емоційний інтелект» не є новою панацеєю, його застосування все ще має дискусійний характер і містить певні самообмеження, які ще слід виявити і оцінити. Зокрема, ще слід вивчити зворотний вплив зростання інтелектуального розвитку членів спільноти на їхню емоційну сферу, адже тут можливі як нові проривні емоційні досягнення, так і пригнічення емоційного розвитку. Таким чином, нині інтелектуальний капітал організації практично необмежено задіює емоційні аспекти соціальної комунікації, тоді як сам емоційний розвиток особистостей і соціальних спільнот не розглядається як належно важливий самодостатній ресурс. Загалом видається, що спеціальні дослідження емоційної сфери, які спиратимуться на останні наукові відкриття у галузі не лише гуманітарних, але також і природничих, і технічних наук, а також комплексні дослідження людини, зокрема генетичні, відкривають широкі перспективи для взаємного підсилення розвитку інтелектуального капіталу та емоційного інтелекту. Можливо варто говорити про перспективу введення поняття «емоційний капітал» як ресурсу, що здатен не лише до нарощування самого себе (як і кожен капітал), але й стимулювати розвиток інших форм капіталу — передусім інтелектуального. Проте дослідження такого вдалого симбіозу інтелектуального капіталу та емоційного інтелекту потребує також врахування диференціації емоціональних завдань різних учасників комунікації, кожен з яких робить власний неповторний внесок у створення загальної емоційної творчої атмосфери у спільноті. Хоча наявні дослідження емоційного інтелекту нині обмежуються переважно постаттю лідера спільноти як високоорганізованого представника ділового співтовариства [3], однак, видається доцільним значно розширити коло таких соціальних ролей для виявлення не лише рівня емоційного інтелекту, але й інших важливих параметрів емоційного життя особистості й спільноти. Все це надасть новий рівень не лише для теоретичних досліджень засад інтелектуального капіталу, але й практичних розробок щодо суттєвої оптимізації його функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдьє П. Формы капитала : [пер. с. фр.] / П. Бурдьє // Западная экономическая социология : Хрестоматия современной классики. — М. : Российская политическая энциклопедия, 2004. — С. 519–536.

2. Гужва А.А. Соціокультурні трансформації суспільних екстатичних станів : Дис ... канд. філос. наук: 09.00.03 / А.А. Гужва. — Харків, 2018. — 199 с.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект лідера / Д. Гоулман, Р. Бояцис, Е. Маккі : пер. з англ. В. Глінка. — К. : Наш формат, 2019. — 288 с.
4. Маффесолі М. Час племен. Занепад індивідуалізму у постмодерному суспільстві / М. Маффесолі ; пер. з фр. В. Плющ. — К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2018. — 264 с.
5. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов : пер. с. англ. / А. Смит. — М. : ЭКСМО, 2007. — 957 с.
6. Gogan L.-M. A Model to Evaluate the Intellectual Capital / L.-M. Gogan, A. Draghici // Procedia Technology. — 2013. — V. 9. — P. 867–875. — Way of Access: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212017313002508>. — (date of the application: 28.05.2019). — Title from the screen.
7. QS World University Rankings : Methodology. — Way of access: <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings/methodology>. — (date of the application: 28.05.2019). — Title from the screen.

У публікації висвітлено взаємозв'язок нематеріальних інтелектуальних ресурсів (капіталу знань) та емоційних властивостей людини та спільноти, які впливають на ефективність перетворення знання у провідну складову сучасного виробництва. Емоційний інтелект постає як один з перших відомих, однак далеко не останній за значущістю параметр дослідження емоційної сфери. Симбіоз інтелектуального капіталу та емоційного капіталу відкриває широкі перспективи для розвитку як освіти і науки, так і усього суспільства.

Ключові слова: емоційний інтелект, інтелектуальний капітал, емоційний капітал, спільнота, емоційний розвиток.

Guzhva Alla

Intellectual capital and emotional intelligence: points of contact

The publication highlights the interrelation of intangible intellectual resources (knowledge capital) and emotional properties of the person and community, which influence the efficiency of transformation of knowledge into a leading component of modern production. Emotional intelligence appears as one of the first known, but far from being the last significant parameter of the study of emotional sphere. The symbiosis of intellectual capital and emotional capital opens broad prospects for the development of both education, science, and of society as a whole.

Key words: emotional intelligence, intellectual capital, emotional capital, community, emotional development.

Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
Харківська обласна державна адміністрація
Управління культури і туризму
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ОКЗ «Національний літературно-меморіальний
музей Г.С. Сковороди»

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

*Матеріали XXVII Харківських міжнародних
Сковородинівських читань
(27–28 вересня 2019 року)*

Харків
«Майдан»
2019